



**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2025-yil 2-son

Volume 4, Issue 2, 2025



**MEHNAT IQTISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117



LABORECONOMICS.UZ

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

No 2-2025

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi, 49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog'lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:**(Chairman of the Editorial Board)**

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:**(Members of the Editorial Board)**

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof.
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof.
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof.
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d., prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., (DSc), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:**(Community Council members)**

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Veb-administrator (Web admin): Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)

MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI

A.B.Xayitov	Aholining oʻzini oʻzi ish bilan band qilishi: tahlil va natijalar	5-12
N.R.Saidov	Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror ish oʻrinlarini tashkil etishning istiqbolli yoʻnalishlari	13-19
Sh.R.Fayziyeva	Влияние государственно-частного партнёрства на занятость: экономический анализ	20-25
B.Z.Ganiyev B.Sh.Raxmonov	Labor productivity in Uzbekistan: challenges and opportunities	26-32
G.T.Umarova	Mintaqa aholisi ish bilan bandligi: turlari va takibi, taʼsir etuvchi omillar tahlili	33-40

DEMOGRAFIYA

N.B.Tula	Анализ взаимосвязи демографического развития и управленческих подходов в условиях урбанизации	41-52
----------	--	-------

INSON KAPITALI

I.A.Bakiyeva	Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarining taʼlim tizimida tadbirkorlik faoliyatiga kasbiy tayyorlash tajribalari	53-65
K.A.Abdukadirova	Oʻzbekiston Respublikasi oliy taʼlim xizmatlari bozorida raqobatni rivojlanishi xususiyatlari	66-73
F.A.Doniyorova	Человеческий капитал как стратегический ресурс устойчивого развития: опыт Узбекистана	74-85
F.M.Talipov	Самостоятельная работа студентов по физике и формирование человеческого капитала	86-91

INSON TARAQQIYOTI

D.I.Iskandarova	Aholi turmush darajasi va farovonligini oʻrganishning ijtimoiy-iqtisodiy yondashuvlari	92-100
-----------------	--	--------

MIGRATSIYA

Z.T.Jumanova	Turistlar statistik hisobini olib borish boʻyicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	101-109
--------------	---	---------

INSON RESURSLARINI BOSHQARISH

S.I.Mamurov I.E.Saparova	<i>HRM va raqamlashtirish: zamonaviy yondashuvlar va imkoniyatlar</i>	110-121
Z.B.Ro'zibayeva	<i>Turizm sanoatini rivojlantirishda inson resurslarining roli: nazariya va amaliyot uyg'unligi</i>	122-128

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

X.O.Botirova	<i>Tadbirkorlikni rivojlantirishda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning nazariy asoslari</i>	129-140
F.A.Ibragimova U.J.Djurayev M.D.Raxmatova	<i>Tadbirkorlik faoliyatida menejment va marketing strategiyalarining o'rni</i>	141-149
D.I.Otaboyeva	<i>O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlanish holati va maqsadli ko'rsatkichlari tahlili</i>	150-156

GENDER TENGLIGI

B.Z.Ganiyev O.U.Dilmurotova	<i>Women in the workforce: unlocking Uzbekistan's productivity potential</i>	157-165
--	--	---------



MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>



TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA INSON RESURLARINING RO'LI: NAZARIYA VA AMALIYOT UYG'UNLIGI

Ro'zibayeva Zulayxo Baxrombek qizi

Fan va texnologiyalar universiteti o'qituvchisi

DOI: https://doi.org/10.55439/LEHC/vol2_iss1/a183

Annotatsiya: Maqolada turizm sanoatining raqobatbardoshligini oshirishda inson resurslarining strategik o'rni tahlil qilinadi. Muallif milliy va xorijiy tajribalarni solishtirgan holda, O'zbekistonda bu yo'nalishda mavjud muammolar va imkoniyatlarni yoritadi. Tahlillarda zamonaviy malakali kadrlar tayyorlash, ularni qayta o'qitish va jalb etish tizimining samaradorligi baholanadi. Maqolada amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: turizm, inson resurslari, bandlik, kadrlar siyosati, xizmat sifati, raqobatbardoshlik.

РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАЗВИТИИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Рузибаева Зулайхо Бахромбек кизи

Преподаватель в Университете науки и технологий

Аннотация: В статье анализируется стратегическая роль человеческих ресурсов в повышении конкурентоспособности туристической отрасли. Автор сравнивает национальный и международный опыт, освещая существующие проблемы и возможности в Узбекистане в данной сфере. Оценивается эффективность систем подготовки, переподготовки и привлечения квалифицированных кадров. В заключение предложены практические рекомендации по развитию сектора.

Ключевые слова: туризм, человеческие ресурсы, занятость, кадровая политика, качество обслуживания, конкурентоспособность.

THE ROLE OF HUMAN RESOURCES IN THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM INDUSTRY: THEORY AND PRACTICE

Ruzibaeva Zulaykho Bakhrombek kizi

Teacher at the University of Science and Technologies

Abstract. The article analyzes the strategic role of human resources in increasing the competitiveness of the tourism industry. The author compares national and international experiences to highlight the current challenges and opportunities in Uzbekistan in this field. The study evaluates the effectiveness of systems for training, retraining, and attracting modern qualified personnel. Practical recommendations are proposed to enhance the sector's development.

Keywords: tourism, human resources, employment, personnel policy, service quality, competitiveness.

Kirish

XXI asrda turizm sanoati global miqyosda iqtisodiy rivojlanishning strategik yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma‘lumotlariga ko‘ra, turizm hozirgi kunda dunyodagi har to‘rtinchi ish o‘rnini yaratmoqda va umumiy yalpi ichki mahsulotning 10 foizidan ortig‘ini shakllantirmoqda. Ayniqsa, xizmat ko‘rsatish sifati va mijoz ehtiyojlarini qondirish darajasi bevosita inson resurslarining salohiyati bilan chambarchas bog‘liq. Shu sababli bugungi kunda turizm inson kapitaliga sarmoya kiritish eng ustuvor yo‘nalishlardan biri bo‘lib bormoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026-yillarda Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-sonli Farmonida turizmni iqtisodiy o‘rinishning drayveri sifatida rivojlantirish, bu borada xizmatlar sifatini oshirish va malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish belgilab berilgan [1].

So‘nggi yillarda mamlakatimizda turizmni modernizatsiya qilish, yangi yo‘nalishlar – ekologik, agroturizm, sog‘lomlashtirish va ziyorat turizmini rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ammo bu jarayonda malakali inson resurslarining yetishmasligi, mavjud kadrlar salohiyatining pastligi, zamonaviy xizmat ko‘rsatish standartlariga mos bo‘lmagan yondashuvlar jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Turizm sanoatini rivojlantirishda inson resurslarining o‘rni mavzusi bugungi kunda dolzarbli hisoblanadi. Chunki bu sohaga xos bo‘lgan yuqori tezlikda o‘zgarayotgan talab va ehtiyojlar, xizmat ko‘rsatishdagi kreativlik va moslashuvchanlik xodimlardan ko‘p qirrali bilim, malaka va tajriba talab etadi. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiyalar davrida raqobatbardosh turizm sohasi — bu birinchi navbatda raqobatbardosh inson kapitali mavjud bo‘lgan sohadir.

U quyidagi vazifalardan iborat:

- turizm sohasida inson kapitalining nazariy asoslarini yoritish;
- xorijiy tajribalarni tahlil qilish va solishtirish;
- O‘zbekistonda turizm kadrlarini tayyorlash tizimidagi kamchiliklarni aniqlash;
- malakali kadrlar yetishmovchiligining oqibatlarini ko‘rsatish;
- amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish.

Ushbu izlanishlar orqali turizm sanoatida inson resurslarining o‘rni va istiqbollari ilmiy-nazariy va amaliy nuqtai nazardan chuqur o‘rganiladi.

Turizm sanoati, sohada xizmat ko‘rsatish sifati, innovatsiyalar va mijozlar ehtiyojini qondirish darajasi bevosita inson resurslariga bog‘liq. Inson kapitaliga investitsiya qilish zamonaviy turizm raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, raqobatbardosh turizm industriyasining orqasida yuqori malakali, kasbiy kompetensiyalarga ega inson resurslari turadi.

Turizm sanoati quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

– Mehmonxonalar va joylashtirish vositalari sayyohlarga vaqtincha yashash uchun qulay sharoit yaratadigan mehmonxona, hostel, mehmon uylari, sanatoriy va boshqa obyektlar;

– Transport xizmatlari sayohatchilarni bir joydan ikkinchi joyga xavfsiz va qulay yetkazib beradigan xizmatlar: aviatsiya, temiryo‘l, avtobuslar, avtomobil ijarasi, taksi va boshqa vositalar;

– Ovqatlanish joylari restoranlar, kafe va milliy taomlar uylari turistlarga mahalliy va xalqaro oshxona taomlarini taqdim etadi;

– Ekskursiyalar va gidlik xizmatlari tarixiy, madaniy, tabiiy obidalarga tashriflarni tashkil etish hamda ularni tushuntirib beradigan professional gidlar faoliyati;

– Turizm agentliklari va operatorlari tur paketlarni shakllantiruvchi, sayohatni rejalashtiruvchi, bron qilish va xizmatlarni muvofiqlashtiruvchi tashkilotlar;

– Ko‘ngilochar xizmatlar muzeylar, teatrlar, festivallar, konsertlar, sport tadbirlari va boshqa dam olish imkoniyatlarini taklif etadigan obyektlar;

– Souvenirlar va boshqa tijorat faoliyatlari – milliy hunarmandchilik mahsulotlari, esdalik sovg‘alari va boshqa sayyohlarga mo‘ljallangan tovarlar savdosi bilan shug‘ullanuvchi kichik biznes tarmoqlari.

Nega bu sanoat deb ataladi?

Chunki, bu soha ko‘p sonli ish o‘rinlarini yaratadi.

Milliy daromadga salmoqli hissa qo‘shadi. Eksport ekvivalentiga ega (chet ellik turistlar olib kiradigan valyuta sababli).

Turizmga xizmat qiluvchi tarmoqlarning ko‘pligiga ko‘ra, u kompleks sanoat tizimi hisoblanadi. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) turizmni strategik rivojlanish yo‘nalishi deb baholaydi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Turizm sohasida inson resurslari muammosi global miqyosda keng o‘rganilgan mavzulardan biridir. Inson kapitalining iqtisodiy o‘sish va xizmatlar sifatiga ta’siri borasidagi nazariy qarashlar XIX asr oxiri va XX asr boshlarida paydo bo‘lgan bo‘lsa-da, bu tushuncha zamonaviy turizm kontekstida chuqurroq talqin etilmoqda.

Xorijiy olimlardan Becker inson kapitali nazariyasini ishlab chiqib, uni iqtisodiy o‘sishning eng muhim resursi sifatida ko‘rsatadi. Navruz-Zoda va Shomiev ham bu nazariyani turizm kontekstida kengaytirgan va inson kapitalining xizmat sifatiga bevosita ta’siri borligini asoslashgan.

Xorijiy olimlar ichida Gari S. Beker inson kapitalining iqtisodiy tizimdagi o‘rnini asoslab, uni raqobatbardoshlikning muhim manbai sifatida ko‘rsatgan. U o‘z asarida inson salohiyatiga sarmoya kiritish, ya’ni ta’lim, sog‘liqni saqlash va kasbiy tayyorgarlik orqali erishiladigan samarani tahlil qilgan [2].

Turizmga oid tadqiqotlarda esa, Navruz-Zoda va Shomiev inson kapitalining xizmatlar sifati bilan uzviy bog‘liqligini ko‘rsatgan holda, aynan turizm sektori uchun maxsus kasbiy tayyorgarlikning zarurligini ta’kidlaydi.

Ular bu borada Rossiya va Markaziy Osiyo davlatlaridagi tajribalarni solishtirgan [3].

Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) tomonidan e’lon qilingan hisobotlarda esa inson resurslari masalasi barqaror turizm taraqqiyoti uchun hal qiluvchi omil sifatida ko’rsatiladi. Xususan, 2022-yildagi “Tourism and Human Capital Development Report”da yuqori malakali xodimlar ishtirokisiz turizmدا innovatsion xizmatlar yaratishning deyarli imkonsizligi ta’kidlangan [4].

Yana bir muhim manba sifatida Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) tomonidan tayyorlangan “Decent Work in Tourism” hisobotida bu sohada yaratilayotgan ish o’rinlarining sifat jihatdan talabga javob bermasligi, ijtimoiy himoya, barqaror bandlik va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarining yetarli emasligi ko’rsatilgan. Bu esa, turizmدا inson resurslarini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini anglatadi [5].

O’zbekistonlik tadqiqotchi Yoqubov A. o’z izlanishlarida turizm sohasida mehnat bozori talablariga javob beradigan kadrlar yetishmovchiligi muammodorligini ko’rsatadi. Shu bilan birga, Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) hisobotlarida ham inson resurslarini rivojlantirish turizm barqarorligini ta’minlashning asosiy yo’li sifatida e’tirof etiladi.

O’zbekistonlik tadqiqotchilardan A. Yoqubov o’z maqolasida mamlakatimizda turizm sohasida kasbiy kadrlar yetishmasligi, mavjud o’quv dasturlarining amaliyotdan uzilganligi, til va servis madaniyati darajasining pastligi kabi muammolarni yoritib bergan [6].

Shuningdek, Sh. Ibragimov xizmat ko’rsatish sohasidagi mehnat bozori tahliliga asoslanib, turizmدا bandlik muammolari va ish kuchi yetishmovchiligining makroiqtisodiy oqibatlarini ko’rsatgan [7].

Xulosa qilib aytganda, mavjud adabiyotlar shuni ko’rsatadiki, turizmدا inson resurslarini strategik rivojlantirish, yuqori malakali va moslashuvchan kadrlar tayyorlash, ularni zamonaviy bozor talablariga yo’naltirish global va milliy darajadagi dolzarb masaladir. Mazkur maqola ana shu ilmiy ishlardan farqli o’laroq, O’zbekistonda turizm xodimlarining sifat ko’rsatkichlarini tahlil qilish va ular asosida aniq takliflar ishlab chiqishga yo’naltirilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola yozishda qiyosiy tahlil, induktiv va deduktiv xulosalash usullari qo’llanildi. O’zbekiston Respublikasi Turizm qo’mitasi, Davlat statistika agentligi, UNWTO va ILO ma’lumotlari asosida turizm sohasida bandlik, ish o’rinlari sifati, kadrlar malakasiga doir statistikalar tahlil qilindi. Bundan tashqari, xorijiy tajribalarni o’rganish orqali takliflar shakllantirildi. Ushbu maqolada turizm sanoatini rivojlantirishda inson resurslarining o’rni va ahamiyatini o’rganish uchun bir qator metodologik yondashuvlar va ilmiy usullar qo’llanildi. Asosiy metodlar sifatida qiyosiy tahlil, induktiv va deduktiv xulosalash usullari tanlandi. Ushbu usullar nazariy va amaliy bilimlarni uyg’unlashtirish hamda tahliliy fikrlashni chuqurlashtirishda samarali bo’lib, mavzuning murakkab jihatlarini kengroq yoritishga imkon berdi.

Induktiv usul yordamida turizm sohasidagi mavjud statistik ma'lumotlardan (masalan, bandlik darajasi, ish o'rinlari sifati, kadrlar malakasi) umumiy xulosalar chiqarildi. Bunda O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi va Davlat statistika agentligi tomonidan taqdim etilgan 2015–2024-yillardagi ma'lumotlar asosiy manba sifatida ishlatildi hamda deduktiv usul bilan mavjud nazariy kontseptsiya va ilgari o'rganilgan ilmiy manbalarga tayanib, yangi ilmiy xulosalar va takliflarni ishlab chiqishda qo'llanildi. Ushbu usul inson resurslarini boshqarish va rivojlantirish bo'yicha nazariy asoslarni chuqurroq o'rganishga yordam berdi.

Tahlil va natijalar

Turizm sohasida inson resurslarini boshqarish bo'yicha xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va amaliy misollaridan keng foydalanildi. Bu xorijiy tajribalar maqola doirasida ishlab chiqilgan takliflar va tavsiyalarning sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Tadqiqotning amaliy qismida esa O'zbekistondagi turizm sohasida faoliyat yuritayotgan tashkilotlar, kadrlarni tayyorlash markazlari va sohaga oid oliy o'quv yurtlari vakillari bilan intervyu va so'rovnomalar o'tkazildi. Ushbu usullar orqali inson resurslarining amaliy muammolari, malaka darajasi, mehnat sharoitlari hamda rivojlanish istiqbollari yuzasidan to'liq va aniq tasavvur hosil qilindi.

Natijada, tadqiqot metodologiyasi asosida olingan ma'lumotlar turizm sanoatining iqtisodiy samaradorligi va inson resurslarining rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur tahlil qilish imkonini berdi. Xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib, O'zbekistonda inson resurslarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu tavsiyalar turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

1-jadval

O'zbekistonda turizm sohasi bandligi bo'yicha ko'rsatkichlar (2022-2024-yillar)

№	Yil	Band bo'lganlar soni (ming)	Ulardan malakali kadrlar (%)	Ayollar ulushi (%)
1	2022	89.2	37.5	48.1
2	2023	101.4	41.9	49.7
3	2024	113.7	46.2	50.9

Manba: O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi, 2024-yil ma'lumotlari.

Tahlildan ko'rinadiki, turizm sohasida bandlik yildan-yilga ortib bormoqda, ammo malakali kadrlar ulushi hamon past. Bu esa xizmat sifati va turistlar qoniqishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Xalqaro tajribada, masalan, Singapur va Ispaniyada turizm xodimlarining doimiy malaka oshirishi qonun bilan belgilangan bo'lib, bu davlatlarda xizmat sifati yuqoriligini ta'minlaydi. O'zbekistonda ham bu kabi yondashuvni joriy etish maqsadga muvofiq.

2022–2024-yillarda O‘zbekistonda turizm sohasida bandlik 89,2 mingdan 113,7 mingga oshgan, ammo malakali kadrlar ulushi 37,5%dan 46,2%gacha yetgan [2]. Xizmat sifati pastligi turistlar qoniqishiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Singapur va Ispaniyada har 2–3 yilda turizm xodimlarining malaka oshirishi qonun bilan tartibga solingan. Singapurdagi “SkillsFuture” dasturi orqali har bir xodim yillik \$500 subsidiya oladi, bu esa xizmat sifati va mijozlar ishonchiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda [1].

Tadqiqot davomida 27 ta turizm tashkiloti va 6 ta OTM bilan intervyular o‘tkazildi. So‘rovda qatnashganlarning 68 foizi mavjud kadrlar malakasi soha ehtiyojlariga mos emasligini bildirgan, 74 foiz tashkilotda ichki malaka oshirish tizimi mavjud emasligi aniqlangan. Bu esa ILO hisobotida keltirilganidek, ijtimoiy himoya va barqaror bandlik yetishmasligining dalilidir [5].

2024-yilda faqat 12% turizm xodimlari xalqaro sertifikatga ega bo‘lib, bu raqam xalqaro raqobatbardoshlik uchun past ko‘rsatkich hisoblanadi [6]. Xorijiy tajriba asosida O‘zbekistonda modulga asoslangan ta’lim, xususiylar sektor bilan integratsiya va xalqaro standartlarni tatbiq etish zarur.

Xulosa va takliflar

Turizm sohasi barqaror rivojlanishi inson resurslarining sifati bilan bevosita bog‘liq. O‘zbekistonda kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish, ularni turizm sohasining zamonaviy talablariga moslashtirish dolzarbdir. Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Turizm kollej va OTMlarida amaliyotga yo‘naltirilgan kadrlar tayyorlash dasturlarini joriy etish;

Xodimlarni qayta o‘qitish va malaka oshirish bo‘yicha sektoriylar markazlarni tashkil etish;

Xususiylar sektor bilan hamkorlikda turizmda mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiluvchi treninglar o‘tkazish;

Turizm xodimlari uchun xalqaro sertifikatlash tizimini joriy etish.

Turizm sohasi barqaror rivojlanishi inson resurslarining sifati va malakasiga bevosita bog‘liqdir. O‘zbekistonda turizm kadrlarini tayyorlash tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish, sohaga mos malakali mutaxassislar tayyorlash va mavjud kadrlarning malakasini doimiy oshirib borish hozirgi davr uchun eng muhim vazifalardan biridir. Shu bois quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Turizm kollej va oliy ta’lim muassasalarida amaliyotga yo‘naltirilgan ta’lim dasturlarini joriy etish zarur. Bu orqali talabalar nazariylar bilimlar bilan bir qatorda amaliylar ko‘nikmalarni ham shakllantirib, real ish sharoitlariga tayyorlanadilar;

2. Xodimlarni qayta tayyorlash va malaka oshirish bo‘yicha sektoriylar markazlarni tashkil etish tavsiya etiladi. Bu markazlar zamonaviylar bilim va ko‘nikmalarni doimiy yangilab borish, yangi xizmat standartlari va innovatsiyalarni joriy etishda markaziy rol o‘ynaydi;

3. Xususi sektor bilan hamkorlikni kuchaytirish, turizmda mehnat unumdorligini oshirishga qaratilgan trening va seminarlar o‘tkazish lozim. Bu esa ishchi kuchining samaradorligini oshirishga, shuningdek, yangi ishchi metod va texnologiyalarni 4. Turizm xodimlari uchun xalqaro sertifikatlash tizimini joriy etish keng joriy etishga yordam beradi;

zarur. Bu nafaqat mutaxassislarning malakasini xalqaro standartlarga muvofiq baholash imkonini beradi, balki O‘zbekiston turizm sohasining xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshiradi;

5. Inson resurslarini boshqarish tizimini modernizatsiya qilish, jumladan, motivatsiya, rag‘batlantirish, karyera rivoji va mehnat sharoitlarini yaxshilash orqali sohaga jozibadorlikni oshirish choralari ko‘rilishi lozim.

6. Turizm sohasi kadrlarini tayyorlash va rivojlantirish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish tavsiya etiladi. Masalan, masofaviy ta‘lim va elektron trening platformalarini joriy etish orqali o‘quv jarayoni samaradorligini oshirish mumkin;

7. Mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, turizm kadrlarini tayyorlash sohasidagi ilg‘or tajribalarni o‘zlashtirish maqsadida xalqaro tashkilotlar va ta‘lim muassasalari bilan doimiy aloqalarni yo‘lga qo‘yish zarur.

Yuqorida keltirilgan takliflar amalga oshirilsa, O‘zbekistonda turizm sanoatining raqobatbardoshligi oshadi, xizmat ko‘rsatish sifati yaxshilanadi hamda iqtisodiy o‘sinhga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Inson resurslarining malakali va motivatsiyalanganligi turizm sektorining barqaror rivojlanishining poydevori bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. UNWTO. Tourism and Human Capital Development Report. 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.
3. Becker, G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. University of Chicago Press, 1964.
4. Navruz-Zoda, S. & Shomiev, A. Turizm sohasida inson kapitalining xizmatlar sifati va raqobatbardoshlikka ta‘siri. 2022.
5. International Labour Organization (ILO). Decent Work in Tourism. Geneva, 2021.
6. Yoqubov, A. O‘zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimi va muammolari. 2023.
7. Ibragimov, Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasida mehnat bozori va bandlik muammolari. 2021.

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali



+998 71 239 28 13



Tashkent, Uzbekistan



ilmiymaktab@gmail.com



www.laboreconomics.uz